

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2018. gada 7. augustā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tiesību aktu tuvināšana – Civiltiesiskās atbildības apdrošināšana saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu – Trešā direktīva 90/232/EEK – 1. pants – Atbildība par miesas bojājumiem visiem pasažieriem, izņemot vadītāju – Obligātā apdrošināšana – Direktīvu tiešā iedarbība – Pienākums nepiemērot direktīvai pretrunā esošu valsts tiesisko regulējumu – Direktīvai pretrunā esošas līguma klauzulas nepiemērošana

Lieta C-122/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa, Īrija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 2. martā un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 9. martā, tiesvedībā

David Smith

pret

Patrick Meade,

Philip Meade,

FBD Insurance plc,

Ireland,

Attorney General.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], palātu priekšsēdētāji L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*], A. Ross [*A. Rosas*] un J. Malenovskis [*J. Malenovský*], tiesneši E. Juhāss [*E. Juhász*], E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*] (referents), A. Prehala [*A. Prechal*], E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*], K. Jirimēe [*K. Jürimäe*] un K. Likurģs [*C. Lycourgos*],

ģenerālvokāts: Ī. Bots [*Y. Bot*],

sekretārs: M. A. Godisārs [*M.-A. Gaudissart*], sekretāra palīgs,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 5. februāra tiesas sēdi,

* Tiesvedības valoda – angļu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *FBD Insurance plc* vārdā – *M. Feeny, solicitor, F. X. Burke, advocate, F. Duggan, BL, J. O'Reilly, SC, J. Corcoran, advocate*, un *M. Collins, SC*,
- *Ireland* vārdā – *S. Purcell*, pārstāve, kurai palīdz *C. Toland, SC, T. L. Power, BL*, un *H. Mohan, SC*,
- Francijas valdības vārdā – *R. Coesme*, pārstāvis,
- Nīderlandes valdības vārdā – *M. K. Bulterman* un *M. H. S. Gijzen*, pārstāves,
- Eiropas Komisijas vārdā – *K.-P. Wojcik* un *N. Yerrell*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2018. gada 10. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, vai Savienības tiesības ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesvedībā starp privātpersonām valsts tiesai ir pienākums nepiemērot tādas valsts tiesību normas, kā arī tādu uz šīm normām balstītu līguma klauzulu, kas ir pretrunā Padomes Trešās direktīvas 90/232/EEK (1990. gada 14. maijs) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligāto apdrošināšanu (OV 1990, L 129, 33. lpp.; turpmāk tekstā – “Trešā direktīva”) 1. pantam.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā *David Smith* prasībā pret *Patrick Meade, Philip Meade, FBD Insurance plc* (turpmāk tekstā – “FBD”), *Ireland* (Īrija), kā arī *Attorney General* atlidzināt kaitējumu, ko *D. Smith* cietis ceļu satiksmes negadījumā, kurā bija iesaistīta *Patrick Meade* vadītā un *Philip Meade* piederošā automašīna, ko apdrošinājusi *FBD*.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/103/EK (2009. gada 16. septembris) par civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu un kontroli saistībā ar pienākumu apdrošināt šādu atbildību (OV 2009, L 263, 11. lpp.) tika atcelta gan Padomes Direktīva 72/166/EEK (1972. gada 24. aprīlis) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu un attiecībā uz kontroli saistībā ar pienākumu apdrošināt šādu atbildību (OV 1972, L 103, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Pirmā direktīva”), gan Padomes Otrā direktīva 84/5/EEK (1983. gada 30. decembris) par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu (OV 1984, L 8, 17. lpp.; turpmāk tekstā – “Otrā direktīva”), gan Trešā direktīva. Tomēr, ievērojot pamatlietas faktu norises laiku, vērā jāņem ir atcelto direktīvu normas.
- 4 Saskaņā ar Pirmās direktīvas 3. panta 1. punktu:

“Katra dalībvalsts [...] veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka civiltiesiskā atbildība par to transportlīdzekļu lietošanu, kas parasti atrodas tās teritorijā, ir apdrošināta. Sedzamās atbildības apjomu un apdrošināšanas seguma noteikumus nosaka, pamatojoties uz tā apmēriem [šiem pasākumiem].”

5 Otrās direktīvas 1. panta 4. punktā bija noteikts:

“Katra dalībvalsts izveido vai pilnvaro iestādi, kas sniegtu kompensāciju vismaz obligātās apdrošināšanas līmenī par kaitējumu īpašumam vai miesas bojājumiem negadījumos, kurus izraisījuši neidentificēti transportlīdzekļi vai transportlīdzekļi, kam nav nokārtota 1. punktā paredzētā apdrošināšana. [..]”

6 Trešās direktīvas 1. panta pirmajā daļā bija paredzēts:

“[...] [Pirmās direktīvas] 3. panta 1. punktā minētā apdrošināšana ietver atbildību par transportlīdzekļa lietošanas rezultātā radītiem miesas bojājumiem visiem pasažieriem, izņemot vadītāju.”

7 2007. gada 19. aprīlī Tiesa pasludināja spriedumu *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), kurā tā nosprieda, ka Trešās direktīvas 1. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu kā pamatlietā aplūkotais Īrijas tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru mehānisko transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana neattiecas uz atbildību par tādām personām nodarītiem miesas bojājumiem, kuras braukušas mehāniskā transportlīdzekļa daļā, kuru nav paredzēts aprīkot ar pasažieru sēdekļiem un kura nav aprīkota ar tiem, un ka šī tiesību norma atbilst visiem nosacījumiem, kas nepieciešami tās tiešai iedarbībai, un tātad piešķir tiesības, uz kurām privātpersonas var tieši atsaukties valsts tiesās. Tomēr Tiesa uzskatīja, ka valsts tiesai ir jāpārbauda, vai uz minēto tiesību normu var atsaukties, vērsoties pret tādu struktūru kā tā, par kuru bija runa lietā, kurā tika taisīts minētais spriedums.

8 2017. gada 10. oktobra spriedumā *Farrell* (C-413/15, EU:C:2017:745) Tiesa būtībā nosprieda, ka privātpersonas var atsaukties uz Trešās direktīvas 1. panta pirmo daļu, vērsoties pret tādu struktūru, kurai Īrija ir uzticējusi Otrās direktīvas 1. panta 4. punktā paredzētā uzdevuma veikšanu sabiedrības interesēs un kurai tālab ar likumu ir piešķirtas īpašas pilnvaras, kas ir plašākas par tām, kuras izriet no attiecībām starp privātpersonām piemērojamajām tiesību normām.

Īrijas tiesības

9 *Road Traffic Act 1961* (1961. gada Ceļu satiksmes likums), redakcijā, kas bija spēkā pamatlietas faktu norises laikā (turpmāk tekstā – “1961. gada likums”), 56. panta 1. punktā bija paredzēts, ka autovadītājs pa koplietošanas ceļiem nedrīkst vadīt mehānisko transportlīdzekli, kam nav apstiprinātas un spēkā esošas apdrošināšanas polises, kas aptver neuzmanību transportlīdzekļa lietošanā, kā rezultātā ir radies pienākums atlīdzināt kaitējumu ikvienai personai, izņemot personas, uz kurām attiecas izņēmums.

10 Šā likuma 56. panta 3. punktā bija noteikts, ka transportlīdzekļa lietošana, pārkāpjot minētā 56. panta 1. punktā noteikto aizliegumu, ir noziedzīgs nodarījums.

11 Saskaņā ar minētā likuma 65. panta 1. punkta a) apakšpunktu par “personu, uz kuru attiecas izņēmums” šā paša likuma 56. panta 1. punkta izpratnē bija uzskatāma:

“Jebkura persona, kas pieprasa kompensāciju par miesas bojājumiem, ko tā cietusi, atrodoties mehāniskajā transportlīdzeklī (vai tā vilktā transportlīdzeklī) vai uz kāda no šiem transportlīdzekļiem, ar kuru saistīts attiecīgais dokuments, izņemot mehānisko transportlīdzekli vai vilktu transportlīdzekli,

vai sakabinātus transportlīdzekļus, kuru kategorijas šā punkta izpratnē norādītas ministra izdotos noteikumos, ar nosacījumu, ka ar minētajiem noteikumiem civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana netiek attiecināta uz pasažieriem:

- i) kuri atrodas jebkurā mehāniskā transportlīdzekļa, izņemot liela izmēra sabiedriskā transporta līdzekli, daļā, ja vien šo daļu nav paredzēts aprīkot ar pasažieru sēdekļiem un tā nav aprīkota ar tiem, vai
- ii) kuri brauc dzīvojamajā treilerā, kas piekabināts mehāniskajam transportlīdzeklim, šādam transportlīdzekļu sastāvam pārvietojoties sabiedriskā vietā.”

- 12 *Road Traffic (Compulsory Insurance) Regulations 1962* (Ministra 1962. gada Ceļu satiksmes (obligātās apdrošināšanas) noteikumi), redakcijā, kas bija spēkā pamatlietas faktu norises laikā (turpmāk tekstā – “Ministra 1962. gada noteikumi”), 6. pantā bija noteikts:

“[1961. gada likuma 65. panta 1. punkta a) apakšpunkta] piemērošanas nolūkos par transportlīdzekļiem uzskata:

- a) visus transportlīdzekļus, kurus ir paredzēts aprīkot ar pasažieru sēdekļiem un kuri ir aprīkoti ar tiem, izņemot motociklus;

[..].”

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

- 13 1999. gada 19. jūnijā *D. Smith* tika ļoti smagi ievainots, kad autofurgons, kurā viņš kā pasažieris brauca aizmugurē, sadūrās ar citu transportlīdzekli, kurš arī brauca pa koplietošanas ceļu pie Taljelenas [*Tullyallen*] (Īrija). Negadījuma brīdī šo autofurgonu vadīja *Patrick Meade* un tas piederēja *Philip Meade*. Minētais autofurgons nebija aprīkots ar stacionāriem sēdekļiem pasažieriem, kuri brauc šā transportlīdzekļa aizmugurē.
- 14 Transportlīdzekļa apdrošināšanas polise, kuru *Philip Meade* bija noslēdzis ar *FBD*, negadījuma brīdī bija spēkā esoša un apstiprināta atbilstoši piemērojamajam Īrijas tiesiskajam regulējumam. Šajā polisē bija ietverta klauzula, kurā bija paredzēts, ka apdrošināšana sedz tikai pasažierus, kuri sēž stacionārā sēdekli transportlīdzekļa priekšpusē, un no tās attiecīgi ir izslēgts segums attiecībā uz autofurgona aizmugurē braucošiem pasažieriem.
- 15 *D. Smith* iesūdzēja *High Court* (Augstā tiesa, Īrija) *Patrick Meade* un *Philip Meade* par nolaidību un vainu. Ar procesa dalībnieku piekrišanu šī tiesa šajā saistībā kā atbildētājus uzaicināja *FBD, Ireland* un *Attorney General*.
- 16 Saņēmusi paziņojumu par *D. Smith* iesniegtajām sūdzībām, *FBD* 2001. gada 13. augusta vēstulē atteicās *Philip Meade* vārdā izmaksāt kompensāciju par *D. Smith* nodarītajiem miesas bojājumiem. Šī apdrošināšanas sabiedrība atsaucās uz apdrošināšanas polisē ietverto izslēgšanas klauzulu un norādīja, ka šī polise neaptver miesas bojājumus, kas radušies personām, kuras kā pasažieri pārvadāti transportlīdzekļa daļā, kuru nav paredzēts aprīkot ar pasažieru sēdekļiem un kura nav aprīkota ar tiem.
- 17 2009. gada 5. februāra spriedumā *High Court* (Augstā tiesa) uzskatīja, ka no Tiesas judikatūras, it īpaši no 1990. gada 13. novembra sprieduma *Marleasing* (C-106/89, EU:C:1990:395) izriet, ka atbilstīgas interpretācijas pienākums šajā gadījumā nozīmē, ka attiecībā uz tādām personām nodarītiem miesas bojājumiem, kuras braukušas mehāniskā transportlīdzekļa daļā, kuru nav paredzēts aprīkot ar pasažieru sēdekļiem un kura nav aprīkota ar tiem, nav jāņem vērā 1961. gada likuma 65. pantā

paredzētais izņēmums no apdrošināšanas seguma. Ar šo spriedumu un 2010. gada 18. janvāra rīkojumu *High Court* (Augstā tiesa) tostarp atzina par spēkā neesošu *Philip Meade* noslēgtajā apdrošināšanas līgumā rodamo izslēgšanas klauzulu.

- 18 2009. gada 10. februārī *High Court* (Augstā tiesa) apstiprināja starp *FBD* un *D. Smith* pēc 2009. gada 5. februāra nolēmuma pieņemšanas noslēgto izlīgumu. Saskaņā ar šo izlīgumu *FBD* izmaksāja *D. Smith* naudas summu 3 miljonus euro. *FBD* ir subrogācijas tiesības attiecībā uz šo samaksāto summu.
- 19 Tiesvedība pret, pirmkārt, *Patrick Meade* un *Philip Meade* un, otrkārt, *Ireland* un *Attorney General* tika apturēta.
- 20 Par *High Court* (Augstā tiesa) nolēmumu un rīkojumu *FBD* iesniedza apelācijas sūdzību *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa, Īrija), uzsverot, ka šī pirmā minētā tiesa esot kļūdaini piemērojusi no 1990. gada 13. novembra sprieduma *Marleasing* (C-106/89, EU:C:1990:395) izrietošo judikatūru un ka šā sprieduma un šā rīkojuma rezultātā Trešajai direktīvai ar atpakaļejošu spēku esot piešķirta horizontālā tiešā iedarbība, jo *FBD* esot privātpersonas statuss. Turklāt šī apdrošināšanas sabiedrība precizēja, ka gadījumā, ja tās apelācijas sūdzība tiktu apmierināta, tā centīsies no Īrijas valsts atgūt *D. Smith* izmaksāto naudas summu.
- 21 Iesniedzējtiesa vērš uzmanību uz to, ka pamatlietas faktu norises laikā personas, kuras brauca autofurģonos, kas nebija aprīkoti ar stacionāriem sēdekļiem, bija “personas, uz kurām attiecas izņēmums” gan 1961. gada likuma 65. panta 1. punkta a) apakšpunkta i) punkta, gan Ministra 1962. gada noteikumu izpratnē, un ka Īrijas tiesībās nebija noteikts likumisks pienākums tās apdrošināt. Šī tiesa arī precizē, ka autovadītāji ar apstiprinātu apdrošināšanas polisi neizdara noziedzīgu nodarījumu, vadīdami transportlīdzekli bez apdrošināšanas seguma personām, kuras tiek pārvadātas transportlīdzekļa aizmugurējā daļa, kas nav aprīkota ar stacionāriem sēdekļiem.
- 22 Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka pamatlietā, atšķirībā no lietas, kurā pasludināts 2007. gada 19. aprīļa spriedums *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229), apdrošinātājs, proti, *FBD*, ir privāta organizācija.
- 23 Šī tiesa uzskata, ka 1961. gada likuma 65. panta 1. punkta a) apakšpunktā un Ministra 1962. gada noteikumu 6. pantā no obligātās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanas saistībā ar mehānisko transportlīdzekļu izmantošanu seguma ir skaidri un nepārprotami izslēgti tādi gadījumi kā pamatlietā aplūkots, kuros pasažieris braucis mehāniskā transportlīdzekļa daļā, kas nav aprīkota ar stacionāriem sēdekļiem. Minētās tiesību normas izrietot no apzinātas likumdošanas politikas izvēles un acīmredzami neesot valsts likumdevēja kļūdas rezultāts.
- 24 Iesniedzējtiesa precizē, ka līdz ar to šīs tiesību normas nevarot tikt interpretētas tā, lai tās būtu saderīgas ar Trešās direktīvas tiesību normām, jo, ja tās tiktu interpretētas atšķirīgi no to skaidrā formulējuma, tiktu veikta interpretācija *contra legem*.
- 25 Šādos apstākļos iesniedzējtiesa prāto, kādi pienākumi atbilstoši Savienības tiesībām ir valsts tiesai, kura izskata lietu starp privātpersonām, ja piemērojami valsts tiesību akti ir acīmredzami nesaderīgi ar tādām direktīvas normām, kas atbilst visiem vajadzīgajiem nosacījumiem, lai radītu tiešu iedarbību, un ja šos valsts tiesību aktus nav iespējams interpretēt tā, lai tie atbilstu šai direktīvai.
- 26 Šajā ziņā šī tiesa uzskata, ka no Tiesas judikatūras, it īpaši no 2016. gada 19. aprīļa sprieduma *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278) izriet, ka tādā situācijā valsts tiesai ir pienākums nepiemērot valsts tiesības.
- 27 Iesniedzējtiesa uzskata, ka tāpat tai nav jāpiemēro ne 1961. gada likuma 65. panta 1. punkta a) apakšpunkts, ne Ministra 1962. gada noteikumu 6. pants, ciktāl šajās tiesību normās ir izslēgts apdrošināšanas segums attiecībā uz mehānisko transportlīdzekļu pasažieriem, kuri nebrauc stacionārā sēdekli.

- 28 Šo tiesību normu nepiemērošanai esot atpakaļejošs spēks. No tā izrietot, ka pamatlietā aplūkojamā apdrošināšanas polise vairs nebūtu uzskatāma par “apstiprinātu polisi” 1961. gada likuma 56. panta 1. punkta izpratnē. Iesniedzējtiesas ieskatā pamatlietā aplūkojamais transportlīdzekļa vadītājs un īpašnieks šajos apstākļos teorētiski esot izdarījuši noziedzīgu nodarījumu, pirmajam vadot šo transportlīdzekli pa koplietošanas ceļu bez apstiprinātas apdrošināšanas polises un otrajam pieļaujot, ka minētais transportlīdzeklis tiek vadīts bez apstiprinātas apdrošināšanas polises.
- 29 Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka tad, ja no pamatlietā aplūkojamās apdrošināšanas polises tiktu svītrotā pati izslēgšanas klauzula, kas attiecas uz mehānisko transportlīdzekļu pasažieriem, kuri nebrauc stacionārā sēdekļi, pamatojoties uz to, ka šī klauzula ir pretrunā Savienības tiesībām, šī polise automātiski atgūtu apstiprinātas polises statusu 1961. gada likuma 56. panta 1. punkta izpratnē un *Patrick Meade* un *Philip Meade* kriminālatbildības problēma izzustu. Šajā kontekstā šī tiesa prāto, vai no 1996. gada 28. marta sprieduma *Ruiz Bernáldez* (C-129/94, EU:C:1996:143), 2005. gada 30. jūnija sprieduma *Candolin* u.c. (C-537/03, EU:C:2005:417), kā arī 2016. gada 19. aprīļa sprieduma *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278) neizriet, ka minētā klauzula pati ir jāsvītrot tādēļ, ka tā nav saderīga ar Savienības tiesībām.
- 30 Tomēr rodas jautājums, vai šīs izņēmuma klauzulas nepiemērošana būtībā nenozīmētu, ka Trešās direktīvas 1. pantam tiktu piešķirta tiešā horizontālā iedarbība.
- 31 Visbeidzot, iesniedzējtiesa uzsver, ka jautājums par to, vai tai ir pienākums nepiemērot pamatlietā aplūkotās apdrošināšanas polises izņēmuma klauzulu, pēc izlīguma starp *FBD* un *D. Smith* noslēgšanas nav kļuvis bezmērķīgs. Šī tiesa uzskata, ka, ja šajā gadījumā tai būtu pienākums šo klauzulu nepiemērot, no tā izrietētu, ka *D. Smith* ir pamatoti vērsies pret *Patrick Meade* un *Philip Meade* un ka *FBD* bija jāizmaksā atlīdzinājums šīm abām nupat minētajām personām. Minētā tiesa uzskata, ka tad, ja turpretī nebūtu pienākuma šo pašu klauzulu nepiemērot, *FBD* būtu tiesīga pieprasīt Īrijas valstij atlīdzināt summu, ko tā ir samaksājusi *D. Smith* atbilstoši izlīgumam.
- 32 Šādos apstākļos *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:
- “Ja
- ar attiecīgajām valsts tiesību normām no transportlīdzekļa obligātās civiltiesiskās apdrošināšanas ir izslēgtas personas, kam nav paredzēti stacionāri sēdekļi mehāniskajā transportlīdzeklī,
  - attiecīgajā apdrošināšanas polisē ir paredzēts, ka apdrošināšanas segums attiecas tikai uz pasažieriem, kuri brauc stacionāros sēdekļos, un faktiski negadījuma brīdī šī polise bija apstiprināta apdrošināšanas polise minēto valsts tiesību aktu izpratnē,
  - attiecīgās valsts tiesību normas, kurās ir paredzēta šāda izslēgšana no apdrošināšanas seguma, jau ar agrāku Tiesas nolēmumu (spriedums, 2007. gada 19. aprīlis, *Farrell*, C-356/05, EU:C:2007:229) ir atzītas par Savienības tiesību aktiem pretējām un tādējādi nav jāpiemēro, un
  - valsts tiesību normu formulējums nepieļauj tādu interpretāciju, kas būtu saderīga ar Savienības tiesību prasībām,

tad, ja tiesvedībā starp privātpersonām un privātu apdrošināšanas sabiedrību par ceļu satiksmes negadījumu, kurā 1999. gadā ir nodarīti smagi miesas bojājumi pasažierim, kurš nebrauca stacionārā sēdekļi, un ja ar lietas dalībnieku piekrišanu valsts tiesa ir apvienojusi privāto apdrošināšanas sabiedrību un valsti kā atbildētājus, vai valsts tiesai, kura nepiemēro attiecīgās valsts tiesību normas, arī ir pienākums nepiemērot vai citādi liegt apdrošinātājam atsaukties uz izslēgšanas klauzulu, kas ietverta mehānisko transportlīdzekļu apdrošināšanas polisē, kura tobrīd bija spēkā, tā, ka cietušais

attiecīgi varētu saņemt atlīdzību tieši no apdrošināšanas sabiedrības, pamatojoties uz šo polisi? Pakārtoti, vai šāds rezultāts būtībā būtu pielīdzināms direktīvas horizontālai tiešai iedarbībai pret privātpersonu veidā, kas ir aizliegts ar Savienības tiesību aktiem?”

- 33 Ar Tiesas kanceleijā 2017. gada 14. septembrī iesniegto vēstuli Īrija saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas statūtu 16. panta trešo daļu lūdza Tiesu izspriest lietu virspalātā.

Par prejudiciālo jautājumu

- 34 Vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu iedibinātajā sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu procedūrā Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo lietu. Šajā nolūkā Tiesai vajadzības gadījumā tai iesniegtie jautājumi ir jāpārformulē. Turklāt Tiesai var nākties ņemt vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa sava jautājuma izklāstā nav atsaukusies (spriedumi, 2016. gada 13. oktobris, M. un S., C-303/15, EU:C:2016:771, 16. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī 2018. gada 31. maijs, *Zheng*, C-190/17, EU:C:2018:357, 27. punkts).
- 35 Šajā ziņā no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka prejudiciālais jautājums ir balstīts uz premisu, saskaņā ar kuru no Tiesas judikatūras, it īpaši no 2016. gada 19. aprīļa sprieduma *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278) izriet, ka iesniedzējtiesai pamatlietā ir pienākums nepiemērot 1961. gada likuma 65. panta 1. punkta a) apakšpunktu un Ministra 1962. gada noteikumu 6. pantu, pirmkārt, tāpēc ka Tiesa 2007. gada 19. aprīļa spriedumā *Farrell* (C-356/05, EU:C:2007:229) nosprieda, ka šīs tiesību normas ir pretrunā Trešās direktīvas 1. pantam, kurš atbilst visiem nosacījumiem, lai radītu tiešo iedarbību, un, otrkārt, tāpēc ka nav iespējams nodrošināt šo tiesību normu saderīgu interpretāciju, ja vien tās netiek interpretētas *contra legem*.
- 36 Lai sniegtu lietderīgu atbildi iesniedzējtiesai, ir jāizvērtē, vai Savienības tiesības, it īpaši LESD 288. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai, kura izskata lietu starp privātpersonām un kurai nav iespējams veikt tādu valsts tiesību normu interpretāciju, kas būtu saderīga ar direktīvu, ir pienākums nepiemērot tādas valsts tiesību normas, kā arī tādu līguma klauzulu, kas ir pretrunā šīs direktīvas normām, kuras atbilst visiem nosacījumiem, lai radītu tiešo iedarbību.
- 37 Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, ja valstu tiesām ir jāizskata strīds starp privātpersonām un tajā izrādās, ka attiecīgais valsts tiesiskais regulējums ir pretrunā Savienības tiesībām, šīm tiesām ir jānodrošina tiesiskā aizsardzība, kas lietas dalībniekiem izriet no Savienības tiesību normām, un jāgarantē to pilnīga iedarbība (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer* u.c., no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 111. punkts; 2010. gada 19. janvāris, *Küçükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21, 45. punkts, kā arī 2016. gada 19. aprīlis, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 29. punkts).
- 38 Tiesa vairākkārt ir nospriedusi, ka no kādas direktīvas izrietošais dalībvalstu pienākums sasniegt tajā paredzēto rezultātu, kā arī to uzdevums veikt visus šā pienākuma izpildes nodrošināšanai piemērotos vispārīgos vai īpašos pasākumus, ir saistoši visām dalībvalstu iestādēm, tostarp arī tiesu iestādēm – tām piekritīgajos jautājumos (šajā nozīmē skat. it īpaši spriedumus, 1984. gada 10. aprīlis, *von Colson* un *Kamann*, 14/83, EU:C:1984:153, 26. punkts; 2010. gada 19. janvāris, *Küçükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21, 47. punkts, kā arī 2016. gada 19. aprīlis, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 30. punkts).
- 39 No tā izriet, ka, piemērojot valsts tiesības, valsts tiesām, kurām minētās tiesības ir jāinterpretē, ir jāņem vērā tiesību normu kopums un jāpiemēro interpretācijas metodes, kas tiek atzītas šajās normās, lai valsts tiesības interpretētu, cik vien iespējams, ņemot vērā attiecīgās direktīvas tekstu un mērķi, lai sasniegtu direktīvai vajadzīgo rezultātu un tātad ievērotu LESD 288. panta trešo daļu (skat. it īpaši

spriedumus, 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer u.c.*, no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 113. un 114. punkts; 2010. gada 19. janvāris, *Küçükdeveci*, C-555/07, EU:C:2010:21, 48. punkts, kā arī 2016. gada 19. aprīlis, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 31. punkts).

- 40 Tomēr Tiesa ir nospriedusi, ka valsts tiesību atbilstīgas interpretācijas principam ir noteiktas robežas. Tādējādi robežas valsts tiesas pienākumam, interpretējot un piemērojot attiecīgās valsts tiesību normas, ņemt vērā Savienības tiesības nosaka vispārējie tiesību principi, un minētais pienākums nevar būt pamats, lai valsts tiesības tiktu interpretētas *contra legem* (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 24. janvāris, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 25. punkts; 2014. gada 15. janvāris, *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2, 39. punkts, un 2016. gada 19. aprīlis, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, 32. punkts).
- 41 Šajā ziņā, protams, jautājums, vai valsts tiesību norma, ja tā ir pretrunā Savienības tiesībām, ir jāatstāj nepiemērota, rodas tikai tad, ja šo tiesību normu atbilstīgi interpretēt izrādās neiespējami (spriedumi, 2012. gada 24. janvāris, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 23. punkts, un 2013. gada 10. oktobris, *Spedition Welter*, C-306/12, EU:C:2013:650, 28. punkts).
- 42 Taču Tiesa pastāvīgi ir spriedusi arī, ka direktīva pati par sevi nevar radīt pienākumus privātpersonām un tāpēc uz to nevar atsaukties, vērsties pret tām (skat. it īpaši spriedumus, 1986. gada 26. februāris, *Marshall*, 152/84, EU:C:1986:84, 48. punkts; 1994. gada 14. jūlijs, *Faccini Dori*, C-91/92, EU:C:1994:292, 20. punkts, kā arī 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer u.c.*, no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 108. punkts). Proti, ja iespēja atsaukties uz netransponētu vai nepareizi transponētu direktīvu tiktu izvēsta arī uz privātpersonu starpā esošo attiecību jomu, tiktu atzīta Eiropas Savienības vara noteikt privātpersonām saistības, kam ir tūlītējas sekas, kaut gan tai šāda kompetence ir vienīgi tad, kad tā ir apveltīta ar pilnvarām pieņemt regulas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 1994. gada 14. jūlijs, *Faccini Dori*, C-91/92, EU:C:1994:292, 24. punkts).
- 43 Tādējādi pat skaidra, precīza un beznosacījuma direktīvas norma, kuras mērķis ir privātpersonām piešķirt tiesības vai noteikt pienākumus, nav pati par sevi piemērojama strīdā, kas ir tikai starp privātpersonām (spriedumi, 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer u.c.*, no C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 109. punkts; 2012. gada 24. janvāris, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 42. punkts, kā arī 2014. gada 15. janvāris, *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2, 36. punkts).
- 44 Tiesa skaidri ir nospriedusi, ka uz direktīvu nevar atsaukties strīdā starp privātpersonām, lai nepiemērotu tai pretrunā esošu dalībvalsts tiesisko regulējumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 27. februāris, *OSA*, C-351/12, EU:C:2014:110, 48. punkts).
- 45 Proti, valsts tiesai bez ievēribas būtu jāatstāj jebkura direktīvai pretēja valsts tiesību norma tikai tad, ja tā tiek minēta, vērsties pret dalībvalsti, tās pārvaldes iestādēm, tostarp decentralizētajām iestādēm vai organizācijām un struktūrām, kuras ir valsts pakļautībā vai kontrolē vai kurām dalībvalsts ir uzticējusi sniegt pakalpojumus sabiedrības interesēs un kurām tālab ir plašākas pilnvaras salīdzinājumā ar tām, kas izriet no tiesību normām, kas ir piemērojamas attiecībās starp privātpersonām (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 24. janvāris, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 40. un 41. punkts; 2015. gada 25. jūnijs, *Indélieu ir investiciju draudimas un Nemaniūnas*, C-671/13, EU:C:2015:418, 59. un 60. punkts, kā arī 2017. gada 10. oktobris, *Farrell*, C-413/15, EU:C:2017:745, 32.–42. punkts).
- 46 Runājot par 2016. gada 19. aprīļa spriedumu *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), uz kuru atsauca iesniedzējtiesa, ir jānorāda, ka minētā sprieduma 35.–37. punktā Tiesa ir uzsvērusi, ka tieši vispārējais princips par nediskriminēšanu vecuma dēļ – nevis direktīva, kurā šis vispārējais princips ir konkretizēts nodarbinātības un profesijas jomā, proti, Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju (OV 2000, L 303, 16. lpp.), – ir tas, kas privātpersonām piešķir tiesības, uz kurām pašām par sevi tās

varētu atsaukties un kas valsts tiesām paredz pienākumu, pat strīdos starp privātpersonām, nepiemērot šim principam pretrunā esošās valsts tiesību normas, ja tās uzskata par neiespējamu šīs tiesību normas interpretēt atbilstīgi Savienības tiesībām.

- 47 Šīs interpretācijas pamatojumam Tiesa 2016. gada 19. aprīļa sprieduma *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278) 22. punktā tostarp ir norādījusi, ka nediskriminācijas vecuma dēļ principa pirmavots ir rodams dažādos starptautiskos tiesību aktos un dalībvalstīm kopīgajās konstitucionālajās tradīcijās un ka tagad, būdams nostiprināts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. pantā, tas ir uzskatāms par vispārēju Savienības tiesību principu.
- 48 Taču situācija pamatlietā atšķiras no situācijas, kurā pasludināts 2016. gada 19. aprīļa spriedums *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278), jo, kā ir norādījušas Nīderlandes valdība un Eiropas Komisija, Trešās direktīvas 1. pants nav uzskatāms par tiesību normu, kurā būtu konkretizēts kāds vispārējs Savienības tiesību princips.
- 49 No iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka valsts tiesa, kura izskata lietu starp privātpersonām un kurai nav iespējams veikt tādu valsts tiesību normu interpretāciju, kas būtu saderīga ar direktīvu, nav pienākuma, pamatojoties tikai uz Savienības tiesībām, nepiemērot tādas valsts tiesību normas, kas ir pretrunā šīs direktīvas normām, kuras atbilst visiem nosacījumiem, lai radītu tiešo iedarbību un tādējādi iespēju atsaukties uz netransponētu vai nepareizi transponētu direktīvu izvērstu arī uz privātpersonu starpā esošo attiecību jomu.
- 50 Šo secinājumu neliek apšaubīt 1996. gada 28. marta spriedums *Ruiz Bernáldez* (C-129/94, EU:C:1996:143), kā arī 2005. gada 30. jūnija spriedums *Candolin u.c.* (C-537/03, EU:C:2005:417), uz kuriem atsaucas iesniedzējtiesa. Proti, šajos spriedumos Tiesa sprieda par piemērojamo Savienības tiesību normu interpretāciju un tai nebija jāiztirzā jautājums par to, vai uz direktīvu drīkst atsaukties, vērstoties pret privātpersonu.
- 51 Šā sprieduma 49. punktā izklāstīto secinājumu neliek apšaubīt arī Īrijas norādītie 1996. gada 30. aprīļa spriedums *CIA Security International* (C-194/94, EU:C:1996:172) un 2000. gada 26. septembra spriedums *Unilever* (C-443/98, EU:C:2000:496).
- 52 Proti, lietās, kurās tika pasludināti šie spriedumi, tika aplūkota īpaša situācija, proti, kad valsts tehniskie noteikumi tiek pieņemti, nepildot procesuālos paziņošanas un pieņemšanas atlikšanas pienākumus, kas ir paredzēti Padomes Direktīvā 83/189/EEK (1983. gada 28. marts), ar ko nosaka informācijas sniegšanas procedūru tehnisko standartu un noteikumu jomā (OV 1983, L 109, 8. lpp.).
- 53 Šādā īpašā situācijā Tiesa būtībā nosprieda, ka šie valsts tehniskie noteikumi nav piemērojami strīdā starp privātpersonām, jo no Direktīvas 83/189 izrietošo pienākumu neievērošana esot “būtisks procesuāls pārkāpums”, kurš ietekmējis attiecīgās dalībvalsts veikto minēto noteikumu pieņemšanu, un ka minētajā direktīvā, kas nerada ne tiesības, ne pienākumus privātpersonām, neesot noteikts tās tiesību normas materiāltiesiskais saturs, pamatojoties uz kuru valsts tiesai ir jāizskata lieta, un tādēļ uz šo situāciju neattiecoties judikatūra par to, ka strīdā starp privātpersonām nav iespējas atsaukties uz netransponētu direktīvu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1996. gada 30. aprīlis, *CIA Security International*, C-194/94, EU:C:1996:172, 48. punkts, kā arī 2000. gada 26. septembris, *Unilever*, C-443/98, EU:C:2000:496, 44., 50. un 51. punkts).
- 54 Tomēr pamatlietā nav tādas situācijas kā šā sprieduma divos iepriekšējos punktos minētā. Proti, Trešās direktīvas 1. pantā – paredzot, ka aplūkotajai ar mehāniskā transportlīdzekļa izmantošanu saistītās civiltiesiskās atbildības apdrošināšanai ir jāsedz visu pasažieru, izņemot vadītāju, miesas bojājumi, kas rodas šīs izmantošanas rezultātā, – ir noteikts tiesību normas materiāltiesiskais saturs, un tāpēc uz šo tiesību normu attiecas judikatūra par to, ka strīdā starp privātpersonām nevar atsaukties uz netransponētu vai nepareizi transponētu direktīvu.

- 55 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, ir jāsecina, ka pamatlietā iesniedzējtiesai, kas uzskata, ka 1961. gada likuma 65. panta 1. punkta a) apakšpunktu un Ministra 1962. gada noteikumu 6. pantu nav iespējams interpretēt saderīgi ar Trešās direktīvas 1. pantu, nav pienākuma – nosakot, vai *D. Smith* bija tiesības pieprasīt no *FBD* atlīdzinājumu par nodarīto kaitējumu, kas viņam radies šīs lietas pamatā esošajā ceļu satiksmes negadījumā, – nepiemērot, pamatojoties tikai uz šo Trešās direktīvas tiesību normu, šīs valsts tiesību normas, kā arī izslēgšanas klauzulu, kura atbilstoši šim valsts tiesību normām ir iekļauta apdrošināšanas līgumā, ko noslēdzis *Philip Meade*, un tādējādi iespēju atsaukties uz direktīvu izvērst arī uz privātpersonu starpā esošo attiecību jomu.
- 56 Tagad, kad tas ir precizēts, ir jāatgādina, ka tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā lietas dalībnieks, kuram kaitē valsts tiesību nesaderība ar Savienības tiesībām, vai šī lietas dalībnieka tiesību pārņēmējs tomēr var atsaukties uz judikatūru, kas aizsākta ar 1991. gada 19. novembra spriedumu apvienotajās lietās *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428), lai attiecīgajā gadījumā no dalībvalsts saņemtu atlīdzinājumu par nodarītajiem zaudējumiem (pēc analogijas skat. spriedumus, 2007. gada 19. aprīlis, *Farrell*, C-356/05, EU:C:2007:229, 43. punkts, un 2012. gada 24. janvāris, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 43. punkts).
- 57 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uz prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka:
- Savienības tiesības, it īpaši LESD 288. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai, kas izskata lietu starp privātpersonām un kurai nav iespējams valsts tiesību normas – kas ir pretrunā direktīvas normai, kura atbilst visiem nosacījumiem, lai radītu tiešo iedarbību, – interpretēt saderīgi ar šo direktīvas normu, nav pienākuma, pamatojoties tikai uz Savienības tiesībām, nepiemērot šīs valsts tiesību normas, kā arī klauzulu, kura atbilstoši šim valsts tiesību normām ir iekļauta apdrošināšanas līgumā; un ka
  - tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā lietas dalībnieks, kuram kaitē valsts tiesību nesaderība ar Savienības tiesībām, vai šī lietas dalībnieka tiesību pārņēmējs tomēr var atsaukties uz judikatūru, kas aizsākta ar 1991. gada 19. novembra spriedumu apvienotajās lietās *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428), lai attiecīgajā gadījumā no dalībvalsts saņemtu atlīdzinājumu par nodarītajiem zaudējumiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 58 Attiecībā uz pamatlīetas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

Savienības tiesības, it īpaši LESD 288. pants, ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai, kas izskata lietu starp privātpersonām un kurai nav iespējams valsts tiesību normas – kas ir pretrunā direktīvas normai, kura atbilst visiem nosacījumiem, lai radītu tiešo iedarbību, – interpretēt saderīgi ar šo direktīvas normu, nav pienākuma, pamatojoties tikai uz Savienības tiesībām, nepiemērot šīs valsts tiesību normas, kā arī klauzulu, kura atbilstoši šim valsts tiesību normām ir iekļauta apdrošināšanas līgumā.

Tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā lietas dalībnieks, kuram kaitē valsts tiesību nesaderība ar Savienības tiesībām, vai šī lietas dalībnieka tiesību pārņēmējs tomēr var atsaukties uz judikatūru, kas aizsākta ar 1991. gada 19. novembra spriedumu apvienotajās lietās *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428), lai attiecīgajā gadījumā no dalībvalsts saņemtu atlīdzinājumu par nodarītajiem zaudējumiem.

[Paraksti]